

ความขัดแย้ง – สมานฉันท์ – บทวิเคราะห์หนปฏิบัติในการยุติความขัดแย้งของสังคมไทย

พันเอก ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง
รองผู้อำนวยการกองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย

1. กล่าวนำ

ความสูญเสียของทั้งสองฝ่ายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการเพื่อบังคับใช้กฎหมายเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553 ที่ผ่านมานั้น สามารถกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่มีผู้ใดอยากให้เกิดขึ้นในสังคมไทย อีกทั้งปรากฏการณ์นี้ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงที่มีมาจากรากเหง้าของปัญหา และพบได้อย่างดาษดื่นทั่วไปในสังคมไทย รวมถึงความสลับซับซ้อนที่สั่งสมมาจนถึงจุดที่นำไปสู่การเข้าเผชิญหน้ากันและพร้อมที่จะเข้าใช้ความรุนแรงระหว่างสมาชิกในสังคม แต่หากพิจารณาให้ดีแล้ว ความขัดแย้งในลักษณะนี้จึงเป็นสิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และนอกเหนือจากจากความขัดแย้งนี้ ที่ผ่านมามีการคลี่คลายสถานการณ์ลดความขัดแย้งยังได้ถูกจารึกควบคู่ไปในประวัติศาสตร์ความขัดแย้งของสังคมไทยอีกด้วย ซึ่งหากติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องแล้ว จะพบว่าสถานการณ์ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะก้าวเข้าไปสู่ระยะสุดท้ายก่อนที่จะกลายเป็นสงครามกลางเมือง หรือสภาพของรัฐล้มเหลว (Failed State) ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้

ดังนั้นการที่สังคมไทยจะขับเคลื่อนไปสู่แนวทางที่เหมาะสมในการคลี่คลายสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในแนวทางและความเป็นไปได้ในการยุติความขัดแย้ง เพื่อช่วยให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เลือกหนทางในการปฏิบัติ (Cause of Action : COA) ที่ดีที่สุด ตามข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายมี

2. สถานการณ์โดยรวม

ภายหลังการเข้าสลายผู้ชุมนุมในวันที่ 10 เมษายน 2553 จนเกิดการสูญเสียทั้งสองฝ่ายทั้งในด้านการเมืองและในด้านชีวิตและทรัพย์สิน โดยทางการเมืองนั้นฝ่ายรัฐบาลได้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ เพราะผลจากการปฏิบัติการเข้าขอยึดพื้นที่คืน ทำให้เกิดความสูญเสียมีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนกว่า 800 คน และมีผู้เสียชีวิต

25 ราย ในส่วนของกลุ่ม นปช. เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์จากกรณีของการมีกองกำลังติดอาวุธ และพร้อมใช้ความรุนแรงแฝงตัวอยู่ในกลุ่มผู้ชุมนุม ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือจากสังคมโดยรวมและมีท่าทีที่ขัดแย้งกับการเคลื่อนไหวในแนวทางสันติวิธี

ผลความเสียหายจากการปฏิบัติการดังกล่าว ได้ส่งผลให้ฝ่ายรัฐบาลต้องตระหนักและใคร่ครวญเป็นอย่างมากก่อนที่จะเข้าดำเนินการสลายกลุ่ม นปช. ในครั้งต่อไป ฝ่ายรัฐบาลมีความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์และได้รับแรงสนับสนุนจากประชาชนในกรุงเทพฯ จึงใช้วิธีกดดัน-ปิดล้อม ตัดช่องทางการสื่อสาร และการส่งกำลังบำรุงของกลุ่มผู้ชุมนุม ในขณะที่ฝ่ายนปช. ต้องถอนตัวจากที่มั่นบนพื้นที่ถนนราชดำเนิน มารวมกันอยู่ในบริเวณพื้นที่ราชประสงค์พื้นที่เดียว เพราะมีความเชื่อว่าจะสามารถเพิ่มแรงกดดันให้กับรัฐบาลผ่านการชุมนุมบนพื้นที่ที่อยู่บนศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิที่คิดต่อการตั้งรับ จึงถือเป็นการตั้งรับทางยุทธวิธี และรุกทางยุทธศาสตร์

ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลจะได้รับแรงกดดันจากมวลชนคนในกรุงเทพฯ และกลุ่ม พธม. ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของ นปช. รวมถึงการใช้อาวุธของกองกำลังไม่ทราบฝ่าย ทำให้รัฐบาลและกองทัพต้องเข้าบังคับใช้กฎหมายตลอดจนสลายผู้ชุมนุมบนพื้นที่ราชประสงค์ การแสดงออกเหล่านี้ได้ถูกแสดงผ่านทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก ดังจะเห็นได้จากการระดมคนเสื้อหลากสีออกมาประท้วงผ่านทางเวปไซต์ เฟสบุ๊ก (facebook) เป็นต้น

การถอยเข้าสู่ที่มั่นตั้งรับสุดท้ายที่บริเวณพื้นที่ราชประสงค์ของกลุ่ม นปช. ในครั้งนี้จึงมีสภาพที่ไม่แตกต่างไปจากหมู่บ้านบางระจันระยะสุดท้ายก่อนถูกทำลาย ซึ่งจะมีประเด็นสำคัญ ที่จะต้องพิจารณาเป็นไปตามภาพที่ 1 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 บทวิเคราะห์ทางยุทธการ : เข้าที่มั่นตั้งรับชั้นสุดท้าย ณ ที่มั่นราชประสงค์

- 2.1 การถอยของ นปช. มาตั้งรับในครั้งนี้เปรียบเสมือนกับการถอยมาเข้าที่มั่นตั้งรับชั้นสุดท้าย พร้อมทั้งจะทำกรรบแตกหัก
- 2.2 ถ้า นปช. ไม่สามารถตั้งรับได้จะมีการใช้ Broken Arrow เช่นการเผาบ้านเผาเมือง ในชั้นสุดท้ายไปพร้อมๆ การพ่ายแพ้
- 2.3 มวลชนฝ่ายนปช. และฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ นปช. จะเริ่มทำการปลุกมวลชนทั้งสองฝ่าย อาจเกิดการปะทะของมวลชนทั้งสองฝ่าย และ/หรือ มีการล้อมปราบของกองทัพ
- 2.4 แกนนำของฝ่าย นปช. อาจกลายเป็นเป้าหมายหลักในการจับกุม หรือการลอบสังหาร (ซึ่งมาจากได้ทั้งฝ่ายหัวรุนแรงในกลุ่ม นปช. เอง ฝ่ายหัวรุนแรงในกลุ่มตรงข้ามกับ นปช. หรือจากฝ่ายรัฐบาล)
- 2.5 จะมีการใช้ยุทธวิธีของสงครามกองโจรกันอย่างแพร่หลาย เช่น ชุ่มใจมดี ลอบสังหาร ก่อวินาศกรรม และการบ่อนทำลาย

2.6 หากนปช. ยังคงความสามารถในการสื่อสารกับมวลชน จะสามารถระดมกองทุนเข้ามาสมทบมวลชนที่ราชประสงค์ทำให้สามารถรักษาพื้นที่อยู่ได้ และหากรักษาพื้นที่เอาไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถรวมกำลังและนำไปสู่การปรับกลยุทธ์เพื่อการเข้าตีโต้ตอบในอนาคต

3. หนทางปฏิบัติและการวิเคราะห์

การพิจารณาการคลี่คลายของสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์และการคานกันของพลังต่างๆ ในสังคมทั้งพลังฝ่ายนิยมความรุนแรง และฝ่ายนิยมสันติวิธี ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในกลุ่ม นปช. กลุ่มตรงข้ามนปช. กลุ่มรัฐบาล ตลอดจนภาคสื่อ และภาคประชาสังคม

3.1 หนทางปฏิบัติที่ 1 : ตามแพรงแห่งความรุนแรง หากพลังฝ่ายนิยมความรุนแรงมีสถานะครอบงำทางความคิด ไม่ว่าจะในฝ่ายใดก็ตาม ก็อาจดึงให้ฝ่ายรุนแรงของกลุ่มอื่นๆ ดำเนินการตอบโต้ จนกระทั่งนำไปสู่การใช้ความรุนแรงเพื่อการสลายมวลชน หรือการปะทะกันระหว่างมวลชน การดำเนินการที่รุนแรงยืดเยื้อและสร้างความเสียหายในประเทศจะนำไปสู่การใช้กำลังของกองทัพเพื่อการทำรัฐประหาร โดยดำรงจุดมุ่งหมายรักษาความมั่นคงของประเทศอันเป็นจุดยืนหลักของกองทัพ การทำรัฐประหารนี้อาจเป็นไปได้จากทหารทุกฝ่าย ปัญหาของหนทางปฏิบัติเส้นทางในลักษณะนี้จะยิ่งดึงให้ฝ่ายตรงข้ามใช้ความรุนแรงตอบโต้ ทำให้มีแนวโน้มดึงทั้งสังคมลงสู่เกลียวหมุนเชิงลบแห่งความรุนแรง (Negative spiral of violence)

สำหรับประเด็นที่จะต้องวิเคราะห์ในหนทางปฏิบัติทางสามแพรง แห่งความรุนแรง ได้ตามภาพที่ 2 มีดังต่อไปนี้

บทวิเคราะห์

- หากการปราบปรามมวลชนเสียแแดงได้ผลสำเร็จ คือจับแกนนำได้ทุกคน มวลชนคาดว่าจะถูกสลายได้โดยง่าย ทำให้มวลชนตามต่างจังหวัดเคลื่อนไหวได้ลำบากขึ้น และไม่สามารถดำรงทิศทางการเคลื่อนไหวอย่างมีพลังได้
- หากจับแกนนำได้บางส่วน อาจนำไปสู่การสลายมวลชนได้ แต่ในอนาคตอาจจะเผชิญการเคลื่อนไหวใต้ดิน ซึ่งนำไปสู่สถานการณ์จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธเคลื่อนไหวใต้ดิน

ภาพที่ 2 สามแพรงแห่งความรุนแรง เมื่อฝ่ายนิยมความรุนแรงมีอิทธิพลในการตัดสินใจ

- หากฝ่ายรัฐไม่สามารถปราบปรามได้ อาจจะนำไปสู่สถานการณ์ที่เลวร้ายขยายตัว และเลยไปถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมไทยได้
- หากฝ่ายรัฐปรับกำลังก่อนเข้าทำการปราบใช้เวลานาน มวลชนที่จัดตั้งอีกกลุ่มหนึ่งอาจเคลื่อนที่เข้าปะทะก่อน ซึ่งอาจทำให้กองทัพต้องออกมาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกาศกฎอัยการศึกเพื่อจัดการขั้นเด็ดขาด หรือทำการรัฐประหารเพื่อควบคุมสถานการณ์
- มีความเป็นไปได้ว่าอาจมีมวลชนที่จัดตั้งอีกกลุ่มหนึ่งเข้าร่วมกับฝ่ายรัฐในการปราบปรามสถานการณ์ชุมนุม
- หากมีความขัดแย้งระหว่างกองทัพอาจนำไปสู่การทำรัฐประหารก่อนที่จะเข้าสลายมวลชน
- หากมีการปะทะกันระหว่างมวลชน อาจนำไปสู่การทำรัฐประหารได้

ข้อสังเกตทางยุทธวิธี

- พื้นที่ราชประสงค์เป็นพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง อาคารสิ่งปลูกสร้างเป็นสถานที่เอื้ออำนวยในการใช้ยุทธวิธีของกองโจรในการทำการชุมนุมโจมตี เพราะฉะนั้นหากฝ่ายใดมีความสามารถในการพื้นที่สูงข่มได้ ก็จะไปสู่ความได้เปรียบ

- เวลาการเข้าปฏิบัติทางทหารจะมีสองลักษณะคือ 1) การเข้าปฏิบัติการณ์ในช่วงเวลามืดใกล้สว่าง และ 2) การเข้าปฏิบัติการณ์ในช่วงสว่างใกล้มืด จากปัญหาวันที่ 10 เมษายนที่ผ่านมา เป็นการเข้าปราบปรามสลายสว่างใกล้มืด จึงทำให้ถูกโจมตีจากยุทธวิธีกองโจร คราวนี้หากมีการปราบปรามจึงมีความเป็นไปได้ว่าจะทำการเข้าปฏิบัติการณ์ในช่วงเวลามืดใกล้สว่าง โดยจะใช้ความสว่างแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติที่โปร่งใส และลดข้อครหาต่างๆ

- หากมีการใช้การชุมนุมยังไม่ว่าจากฝ่ายไหน กองกำลังไม่ทราบฝ่ายจะเสียเปรียบฝ่ายรัฐ เพราะประสิทธิภาพในการหาอาวุธประเภทชุมนุมยังไม่เท่ากับฝ่ายรัฐ เพราะฉะนั้นหากมีการใช้ยุทธวิธีของสงครามกองโจรจากกองกำลังไม่ทราบฝ่ายย่อมจะเสียเปรียบทำให้การปฏิบัติจากการใช้อาวุธสงครามเปลี่ยนไปเป็นการก่อวินาศกรรมมากกว่า

- ในระหว่างมีการปราบปรามสลายมวลชน มีความเป็นไปได้ที่กองบัญชาการของฝ่ายรัฐจะถูกโจมตีโดยอาวุธหนักได้

- มวลชนที่ราชประสงค์นั้นร่างกายมีสภาพล้าจากการเข้าร่วมการชุมนุม และเหตุปะทะในวันที่ 9-10 เมษายน ที่ผ่านมา แต่สภาพจิตใจนั้น ผู้ที่ผ่านเหตุการณ์วันที่ 9-10 เมษายน กลับกลายเป็นเข้มแข็งมากขึ้น เพราะฉะนั้นมวลชนที่จัดตั้งขึ้นใหม่จะมีความเข้มแข็งต่ำกว่าเพราะเพิ่งเริ่มจัดตั้ง

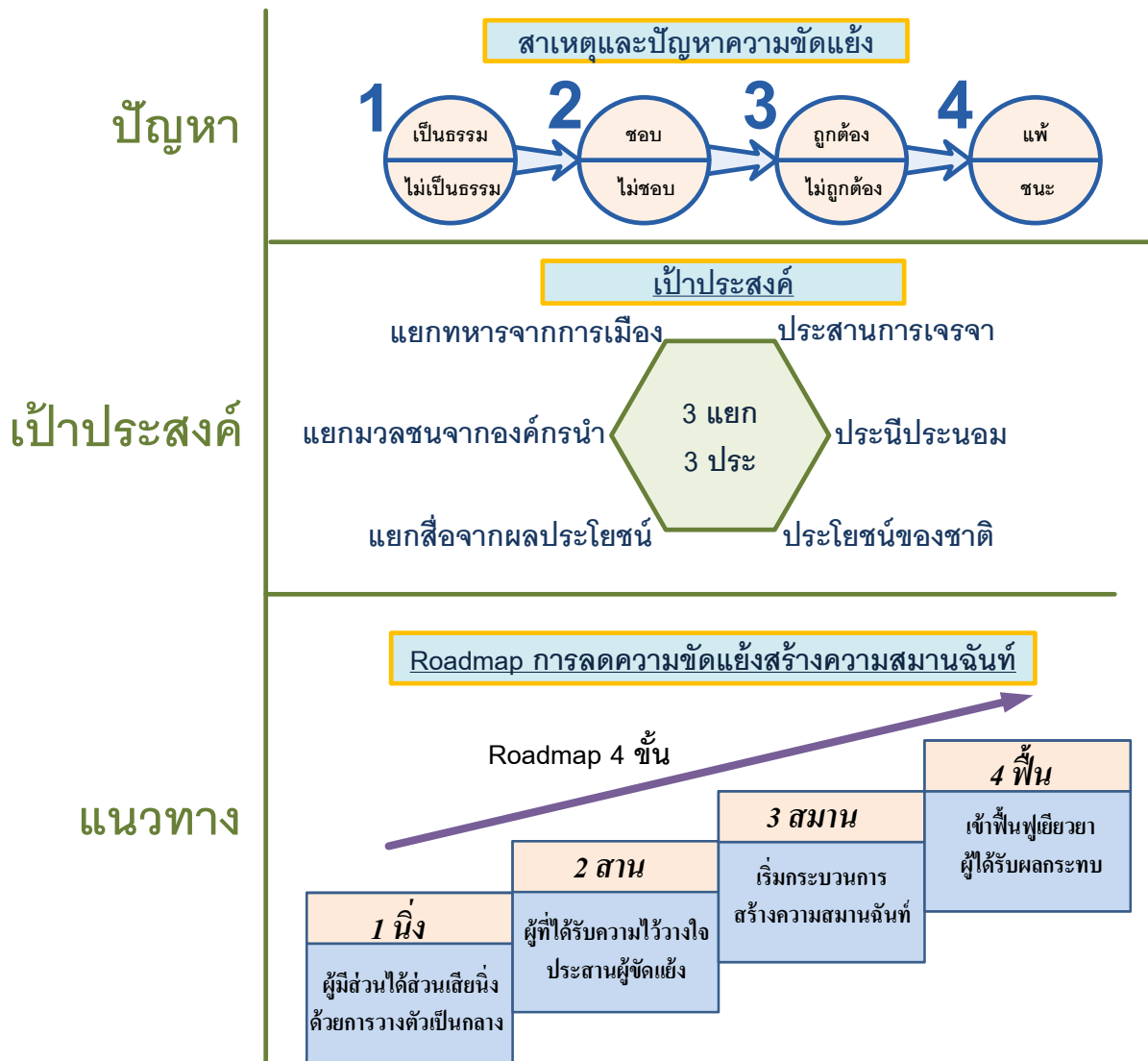
3.2 หนทางปฏิบัติที่ 2 : เส้นทางสมานฉันท์ หากพลังฝ่ายสันติที่อยู่ในทุกฟากฝ่ายสามารถอยู่ในฐานะที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจได้ เพราะผลจากเหตุการณ์ในวันที่ 10 เมษายน 2553 ยิ่งเพิ่มความขัดแย้งของทั้งฝ่ายรัฐบาลและกลุ่มนปช. มากขึ้นอีก จากที่มีอยู่บนพื้นฐานทั้งความขัดแย้งจากฝ่ายมวลชนในแง่ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และจากข้อขัดแย้งในทางการเมืองของกลุ่มแกนนำ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และ พรรคฝ่ายค้าน ความขัดแย้งจึงสะสมตัวเพิ่มจาก ข้อถกเถียงในเรื่องความเป็นธรรม ความไม่เป็นธรรม ไปสู่การแบ่งฝักฝ่ายถือพวกพ้อง การตัดสินใจถูกผิดจากฝ่ายตนและฝ่ายตรงข้าม จนในที่สุดพัฒนาไปสู่เรื่องการแพ้ชนะตามลำดับ

อย่างไรก็ตามในทุกฝ่าย ทุกขบวนการเคลื่อนไหวก็ย่อมมีทั้งฝ่ายนิยมความรุนแรง และฝ่ายนิยมสันติวิธี หากสังคมไทยสามารถหาวิธีการให้คู่ขัดแย้งได้เปิดการเจรจาต่อเนื่องจากที่มีการเจรจาไปแล้วสองครั้ง

ซึ่งสามารถทำได้ทั้งการเจรจาปิด และการเจรจาเปิด (ให้มีส่วนร่วมจากสาธารณะ) โดยเน้นการดึงฝ่ายนิยมนั้น
วิธีของทุกฝ่ายเข้าระดมปรึกษาหาแนวทางแก้ไข

ทั้งนี้ข้อเจรจានี้จะต้องไม่มองด้านเสียของแต่ละฝ่ายมากเกินไป ควรเน้นกระบวนการ
ประนีประนอม และทุกภาคฝ่ายจะต้องเน้นผลประโยชน์สังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ ฝ่ายกองทัพควรเน้นภารกิจ
ด้านความมั่นคงเป็นหลัก สื่อมวลชนก็ต้องไม่ประกอบภารกิจที่เน้นด้านผลประโยชน์เป็นหลัก สถานการณ์จะมี
การคลี่คลายตัวไปในลักษณะภาพที่ 3

หากกระบวนการเจรจาดำเนินผลประโยชน์ของมวลชนมากกว่าแกนนำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้อง
วางตัวเป็นกลาง หากเป็นเช่นนี้ได้ สังคมไทยจะสามารถคลี่คลายจากปัญหาความขัดแย้งเฉพาะหน้า เริ่ม
กระบวนการพูดคุยเจรจาอย่างสร้างสรรค์ ร่วมมือกันเข้าฟื้นฟูและเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์
ความขัดแย้ง หากสถานการณ์สามารถคลี่คลายในลักษณะนี้ได้ อาจมุ่งสู่การปฏิรูปสังคมอย่างทั่วด้าน แต่
อย่างไรก็ตามเส้นทางนี้ยังต้องเน้นกระบวนการและวิธีการที่สามารถทำได้จริง แต่ในทางปฏิบัติอาจเป็นไปได้
ยากเพราะจากปัญหาที่ผ่านมาจะให้เห็นแล้วว่าแม้จะมีการเจรจาต่อเนื่องก็ยังคงเกิดความรุนแรงขึ้นได้

ภาพที่ 3 หนทางปฏิบัติสู่ความสมานฉันท์และการปฏิรูป เมื่อฝ่ายนิยมสันติวิธีมีอิทธิพลในการตัดสินใจ

3.3 หนทางปฏิบัติที่ 3 : เส้นทางรัฐบาลแห่งชาติ เมื่อแนวคิดของการปฏิรูป และแนวคิดของ ความรุนแรงไม่สามารถอยู่ในฐานะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจได้ หนทางปฏิบัติที่เป็นไปได้มากที่สุด เมื่ออิทธิพลของ ทั้งสองด้านอยู่ในฐานะที่มีดุลยภาพและต่างไม่อยู่ในฐานะครอบงำ สถานการณ์น่าจะคลี่คลายไปสู่การจัดตั้ง รัฐบาลแห่งชาติ หรือการประนีประนอมชั่วคราว แต่ความประนีประนอมหรือรัฐบาลแห่งชาตินี้จะไม่ยั่งยืน ง่าย

ต่อการสูญเสียภาวะสมดุลจากปัญหาภายใน และนำไปสู่ความขัดแย้งครั้งใหม่ การคลี่คลายตัวในรูปแบบนี้จะ
 เป็นไปดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การคลี่คลายตัวไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ

การที่พลังฝ่ายนิยมความรุนแรงไม่อยู่ในฐานะที่มีอิทธิพลทางความคิด ในขณะที่เดียวกันพลังฝ่ายสันติวิธี ก็ไม่อยู่ในฐานะด้านหลัก จะทำให้รัฐบาลก็ยังต้องปิดล้อมฝ่าย นปช. ให้จำกัดพื้นที่อยู่บริเวณราชประสงค์ โดยไม่ต้องการใช้กำลังทหารเข้าทำการสลายมวลชนซึ่งอาจเสี่ยงต่อความสูญเสีย (ดังที่แสดงให้เห็นในหนทางปฏิบัติที่ 1 – สามแพร่งแห่งความรุนแรง) ในขณะที่ฝ่าย นปช. ก็ไม่สามารถรวมกำลังมวลชน ขยายการกดดันรัฐบาลไปสู่พื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในบริเวณอื่นๆต่อไปได้

การพิจารณาการสลายมวลชนของรัฐบาล หากทำได้สำเร็จซึ่งจะเป็นการเน้นจับกุมแกนนำ มวลชนก็สามารถสลายตัวได้ง่าย มวลชนตามต่างจังหวัดก็จะเคลื่อนไหวได้ลำบากและไม่มีทิศทาง แต่หากจับกุมตัวแกนนำได้เพียงบางส่วนก็อาจนำไปสู่การเคลื่อนไหวได้คืนโดยมุ่งใช้ความรุนแรงกระทำต่ออำนาจรัฐ เสี่ยงต่อการขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนาน และทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่หากฝ่ายรัฐเข้าทำการสลายมวลชนแล้วไม่สามารถปราบปรามได้ ความรุนแรงจะยิ่งขยายตัว และสถานการณ์อาจเลยไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมได้

หากฝ่ายกองทัพพิจารณาเห็นความเสี่ยงของการสลายมวลชนมีมากกว่าการไม่สลายมวลชน ก็จะนำไปสู่ภาวะปิดล้อม ตรึงกำลังยึดเชื้อ ในไม่ช้าจะทำให้เกิดการเจรจาและกดดันหัวหน้าพรรคร่วมรัฐบาลให้เปิดการเจรจา เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ อาจมีการเจรจาต่อรองแบ่งปันอำนาจกันในระหว่างหมู่ผู้นำพรรคการเมือง แต่แม้ว่าจะมีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติได้ ภาวะซึ่งเกิดจากการประนีประนอมชั่วคราวนี้ก็จะไม่มีความเสถียร สังคมจะเริ่มกดดันเพราะไม่พอใจกับสภาพผูกขาด ไม่มีการถ่วงดุล และการตรวจสอบอำนาจรัฐบาล ฝ่ายแกนนำรัฐบาลผสมอาจเกิดการแตกหักกันเอง และจะนำไปสู่การยุบสภาในที่สุด

4. บทสรุป

จากหนทางปฏิบัติเพื่อการคลี่คลายตัวของสถานการณ์ที่เป็นไปได้ทั้งหมด คนไทยทุกคนคงเห็นแล้วว่าเส้นทางที่ไม่อยากให้เกิดขึ้นคือหนทางปฏิบัติแรก หรือสามแพร่งแห่งความรุนแรง ซึ่งจะเป็นหนทางปฏิบัติที่นำไปสู่ความสูญเสียขนาดใหญ่ และยิ่งชักนำไปสู่วังวนแห่งความขัดแย้งอย่างไม่จบสิ้น

ส่วนหนทางปฏิบัติที่สองแม้ว่าสังคมอยากให้เกิดภาพในลักษณะนี้ขึ้นมากที่สุด ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การปฏิรูปสังคมอย่างทั่วด้านได้ แต่ด้วยปัญหาต่างๆ ก็ไม่ง่ายในการเกิดหนทางปฏิบัติขึ้น ปัจจัยตัดสินอยู่ที่การ

